

Yngleforekomst af Stor Korsnæb (*Loxia pytyopsittacus* (Borkh.)) i sommeren 1960

Af

POUL HALD MORTENSEN og FINN BIRKHOLM-CLAUSEN

With a Summary in English: Breeding of the Parrot-Crossbill (Loxia pytyopsittacus (Borkh.)) in summer 1960.

Den 5. juli 1960 blev vi i den østlige del af Blåbjerg klitplantage, Vestjylland, opmærksom på en Korsnæbs (*Loxia sp.*) sang, der lød højere og mere udholdende end den subsang, der ellers ret ofte kan høres af Lille Korsnæb (*Loxia curvirostra* (L.)) om sommeren.

Snart fik vi øje på fuglen, som sad i toppen af en vissén sitkagran. På forhånd mente vi naturligvis at stå over for Lille Korsnæb, som efter en invasion i vinterhalvåret 1959—60 med påfølgende ynglen var almindelig i de vestjyske plantager og ikke mindst i Blåbjerg. Men så snart vi havde fået kikkerten på den, var det klart, at det ikke var rigtigt. Selve Korsnæbbens størrelse lå, så vidt vi kunne skøn-

ne, en hel del over Lille Korsnæbs, og især gjorde fuglen indtryk af at være langt mere plump og kraftig, hvilket måske nok til dels kunne forklares ved, at den sad og pustede sig svagt op under sangen. Det var dog ikke disse ting, der i største grad fangede opmærksomheden. Det var derimod det særdelede kraftige, og især ved basis meget høje næb, der gav Korsnæbben et udseende, der var så besynderligt, at vi straks — efter at have noteret den stærkt røde dragt — bestemte den til en Stor Korsnæb (*Loxia pytyopsittacus*) ♂. I adskillige sekunder fortsatte den Store Korsnæb sangen, inden den lettede og fløj ind over en skovfyrbevoksning.

Netop da vi herefter ville gå, opdagedes pludseligt endnu en Stor Korsnæb, en ♀, som ganske nær ved ivrigt plukkede lav af en vissén grangren, med hvilket materiale den snart lettede og forsvandt ind mellem de nålerige kviste yderst på en næsten 2 meter lang gren ca. 2,5 meter fra toppen i en 17 meter høj fyr (*Pinus contorta*). Hunnen kom snart efter til syne og fortsatte indsamlingen af redemateriale. I alt sås den samle materiale 5 gange og i to tilfælde på jorden, hvor den plukkede mosset op i små totter. I mellemtiden kom hannen atter til, og snart fløj parret sammen bort. Klokkeren var nu 1115, og de Store Korsnæb var blevet iagttaget i 45 minutter.

Det formodede redetræ stod som et af de højeste i en lille trægruppe et stykke ude i en lysning. Bevoksningen uden om denne rydning, der i øvrigt kun lå nogle

Fig. 1. Reden af Stor Korsnæb 20. juli 1960

Fig. 1. *The nest of Parrot-Crossbill, July 20th 1960*

hundrede meter fra plantagens østkant, var temmelig høj og udgjordes især af skovfyr, *contortafyr* og sitkagran.

Den 20. juli skulle det undersøges, om der virkelig var nogen rede i træet, og hvad den i givet fald indeholdt. Da P. H. M. var kommet nogle meter op, fløj hunnen fra reden og satte sig i nærheden, hvor den snart fik selskab af hannen. Reden, som indeholdt 5 æg, lignede og var bygget som de reder af Lille Korsnæb, vi før havde set; redeskålens diameter var måske en lille smule større her. Målt blev den desværre ikke. Det nederste lag af tynde grankviste var derimod forholdsvis tykt, hvilket nok kan forklares ved, at netop visne grankviste for den byggende fugl havde været et lettilgængeligt materiale nær redestedet.

Den 28. juli aflagde F. B.-C. et besøg på biotopen. Der var nu kommet 3 unger i reden, og de gamle Korsnæb var meget urolige. Allerede nu, da ungerne endnu kun havde dun, var deres kro meget veludviklet og på størrelse med en lille hasselnød. Gennem den udspilede krovæg og mørke gennemsigtige hud kunne dens indhold tillige let ses; en hvidgul masse af frø godtgjorde, at ungerne var blevet madet med afskallede nåletræsfrø, — selv i sommerens midte, hvor der teoretisk set skulle være få af disse i koglerne.

Om Stor Korsnæbs yngleforhold her i landet har der altid hersket uklarhed på grund af ligheden med Lille Korsnæb, der mange gange har givet anledning til forvekslinger og senere misforståelser. I et tilfælde er den dog med fuld sikkerhed truffet ynglende her i landet, nemlig i februar 1923 (SCHEEL 1925, p. 24). En nærmere beskrivelse af omstændighederne ved dette fund er desuden givet af WESTERSKOV (1942, p. 231). Et mere usikkert bevis på endnu en yngleforekomst findes i iagttagelsen af en unge i følge med 2 gamle 11. maj 1888 (POULSEN 1947, p. 260).* Når det tages i betragtning, hvor få gange Stor Korsnæb synes

at have ynglet her i landet, er det så meget mere interessant, at det, vi i 1960 havde lejlighed til at konstatere, netop var et af de ret sjældne sommerkuld. Et indtryk af sommerrugningens hyppighed kan fås ved at studere det ret betydelige materiale, som McCABE m. fl. (1933, p. 136—147) har samlet fra hele udbredelsesområdet. Her viser det sig, at kun 4 % af alle ynglefund er gjort i juni-november, forøvrigt med flest fund i juni — nemlig 4 af 11. Her i Danmark kendes i øjeblikket med sikkerhed to tilfælde af sommerrugning hos Lille Korsnæb, idet der foruden det af LERKE-MØLLER (1955) refererede er observeret en rede med næsten flyvedygtige unger i Midtjylland, den 23. aug. 1958 (E. TORP PEDERSEN upubl.).

At give en god forklaring på de grunde, der fører til sommerrugning hos Korsnæb, er endnu umuligt på grund af det lille materiale. Som det ret naturligt kunne forventes, har det vist sig, at sommerrugning i adskillige tilfælde finder sted i somre efter vintre med rigelig kogleforekomst (f. eks. RÖSIÖ 1949, p. 45—46). Der vil i disse somre blandt det store udvalg altid være kogler, hvori der er frø at finde sommeren igennem. I denne forbindelse må opmærksomheden henledes på bjergfyrren, der findes almindeligt i adskillige plantager og i de fleste vestjyske så absolut er karaktertræet. Denne hårdføre fyr sætter praktisk taget hvert år mange kogler, hvoraf mange dårligt placerede klænges sent, så sent, at der om efteråret kan findes flere frø i mange kogler. Det anvendte ord klængning betegner her selve frøens frigørelse fra koglen.

Det er uden tvivl bjergfyrrens produktivitet rent frømæssigt, der skaber mulighederne for, at der i de vestjyske klitplantager praktisk taget hvert år kan findes en ynglebestand af Lille Korsnæb. Teoretisk set skulle der således ikke være noget i ve-

* Mag. LØPPENTHIN meddeler, at der findes et upubliceret redefund fra Høgdgård Plantage den 20. marts 1938. Red.

jen for, at Stor Korsnæb, som i særlig grad skal være knyttet til fyr, skulle have muligheden for årligt — uden tilskud i form af invasioner — at yngle og opretholde en mindre population i Vestjylland. De ret få iagttagelser af Stor Korsnæb synes dog ikke at bekræfte denne teori, så det må nok anses for det sandsynligste, at den invasion af Korsnæb, der i vinteren 1959—60 konstateredes på Holstebro-eg-

nen af E. TORP PEDERSEN (medd. i brev) og os i Blåbjerg og Tved plantage, foruden Lille Korsnæb omfattede individer af Stor Korsnæb, og forøvrigt også Hvidvinget Korsnæb (*Loxia leucoptera* (C. L. Br.)), (P. H. M. 1961, p. 61).

Til slut rettes vor hjerteligste tak til E. TORP PEDERSEN for den viden og de oplysninger han med hjælpsomhed har stillet til vor rådighed.

SUMMARY IN ENGLISH

Breeding of The Parrot-Crossbill (Loxia pytyopsittacus (Borkh.)) in summer 1960

On the 5th of July, 1960, a pair of Parrot-Crossbill (*Loxia pytyopsittacus*) was seen in the afforestation of Blåbjerg, West Jutland. The male was eagerly singing, and during 45 minutes the female carried nest-material five times up to near the top of a Dark Pine (*Pinus contorta*).

Later five eggs were found in the nest and on the 28th of July three of them had hatched. The crops of the young were nearly as big as a little hazel-nut and through the transparent skin we could see, that it contained seeds from coniferous trees.

Only once before the Parrot-Crossbill has been demonstrated with absolutely certainty as

breeding in Denmark, viz 14. february 1925 (Scheel 1925, p. 24)*).

It might be expected, that the Parrot-Crossbills came to Blåbjerg with the invasion of Crossbill (*Loxia curvirostra* (L.)), which was demonstrated by E. TORP PEDERSEN and the authors in the winter 1959—60. There is a constant population of Crossbill in West Jutland but as far as we know none of Parrot-Crossbill, although one might expect that they could feed on never-failing seed-setting of the very common Mountain pine (*Pinus montana*).

*) B. LØPPENTHIN, M. Sc., knows of one unpublished breeding record from Høgildgård Plantage on the 20th of March 1938 (ed.).

LITTERATUR

- LERKE-MØLLER, Sv., 1961: Sommerrugende Lille Korsnæb (*Loxia curvirostra* L.). — Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **55**: 225.
- MCCABE, THOMAS T. and MCCABE, ELINOR B., 1935: Notes on the Anatomy and breeding habits of Crossbills. — Condor **35**: 136—147.
- MORTENSEN, P. H., 1961: Sjældnere iagttagelser i Thy. — Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **55**: 61.
- POULSEN, C. M., 1947: Fuglene i Vestjyllands Plantager Syd for Limfjorden. — Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **41**: 260.
- RÖSTÖ, F., 1949: Sen häckning av större korsnæb och ringduva. — Fauna och Flora **44**: 45—46.
- SHEEL, H., 1925: En Undersøgelse af nogle danske Fuglesamlinger. — Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **19**: 24.
- WESTERSKOV, K., 1942: Stor Korsnæb rugende ved Herning. — Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. **36**: 231.

Modtaget 27. januar 1962.

POUL HALD MORTENSEN, Tved Plantørbolig, Tved pr. Thisted.